

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Zaveza, da se bode prejelo pivo ali žganje samo od gotovega podjetnika, oziroma da se opušča dobava teh izdelkov od drugega kakor od določenega podjetnika, in tej zavezi odgovarjajoča pravica ne more biti predmet zemljiškoknjižnega vpisa.

(Iz knjige judikatov c. kr. najvišjega sodišča št. 133: pleniss. sklep z dne 25. februarija 1896, ad št. 563).

Pravosodno ministerstvo izročilo je predsedništvu najvišjega sodišča poročila večih višjih deželnih sodišč, iz katerih se je razvidelo, da nekaj časa sem niso redke zahteve za zemljiškoknjižni vpis zaveze, da se bode prejelo pivo ali žganje samo od določenega podjetnika, pri zemljiški zavezanca in da sodišča napram takim zahtevam jako različno postopajo, ker se večkrat takim zahtevam ugodi, in se dotični vpis izvršuje zopet na prav različen način, nasprotno pa, da nekatera sodišča odklanjajo zemljiškoknjižni vpis takih zavez. Vsled tega se je na izrečno željo pravosodnega ministerstva prašanje o dopustnosti omenjenih zemljiškoknjižnih vpisov razmotrivalo v najpopolnejšem senatu, v katerem se je sprejel na čelu navedeni pravni stavek ter sklenilo, da se ga vpiše v knjigo judikatov.

Merodajna so bila za to nasledna razmotrivanja:

V prvi vrsti je gotovo, da zaveza, da se bode prejelo gotove izdelke, posebno pivo in žganje samo od določenega podjetja, oziroma iz te izvirajoča zaveza, da se opusti dobavo teh izdelkov od drugega podjetja, nima značaja zakonito določene omejitve lastninske pravice, kakor je določena v §-u 359. obč. drž. zak. v slučajih, da je ločena pravica do osnovine od pravice do dohodkov za fevdna, dedno-zakupna in večno-dačna zemljišča in v §-u 629. obč. drž. zak. tudi za fidejkomise, dalje v §-u 913. obč. drž. zak. tudi za slučaj fidejkomisarske nadomestitve. V teh zakonito določenih slučajih omejitve lastninske pravice je predmet zemljiškoknjižnega vpisa, kar izhaja tudi iz §-a 174. zakona z dne 9. avgusta 1854. št. 108. drž. zak. nepopolna ali omejena lastnina in ni treba posebne zaznambe,

da se razvidi ta omejitev, vsled česar teh slučajev tudi ne omenja § 20. zemlj. zak.

Na slučaj, o katerem je tu govor, mogla bi se uporabljati le določba §-a 358. obč. drž. zak., po kateri vse druge omejitve po zakonu ali po volji lastnika ne odpravijo popolnosti lastnine. Ako se pa razmotriva prašanje, če se sme le-ta zaveza kot omejitev lastnine zemljiškoknjižno vtelesiti v podobi zaznambe, mora se v prvi vrsti opozarjati na to, da se sme knjižna zaznamba izvršiti le pod pogojem, da je po zakonu dopustna, ker dovolitev take zaznambe ni prepuščena izprevidnosti zemljiškoknjižnega sodišča. Kakor znano, rešilo se je to prašanje definitivno po §-u 20. zemlj. zak. V tem oziru ni treba dalje razmotrivati, da bi se zemljiškoknjižna zaznamba one vrste, o kateri se tu govori, nikdar ne mogla subsumovati pod prvo obeh kategorij zaznamb, katere razločuje ta paragraf, ker v zemljiškoknjižnem zakonu in v civilnopravnem redu o takih zaznambah ni govora; pa tudi v prvo kategorijo se takošne zaznambe ne more uvrstiti, ker se v §-u 20., *lit. a)* zemlj. zak. izrecno pravi, da se sme zemljiškoknjižna zaznamba izvršiti le v poočitbo osebnih razmer, zaznamba pa, katere smoter ne bi bil le ta, da bi vezal samo sedanjega lastnika, ampak tudi vse njegove pravne naslednike, gotovo ni namenjena poočitbi osebnega razmerja. Omejitve imovinske uprave, katero ima pred očmi § 20., *lit. a)* zemlj. zak., so ravno take, da imajo po zakonitem predpisu proti tretjim tudi tedaj svojo veljavo, če niso vpisane v zemljiško knjigo; nedoletnost, varuštvo, podaljšba očetovske ali varstvene oblasti, razglasitev konkurza kažejo napram tretjim svoj vpliv tudi tedaj, če se ne dajo razvideti iz knjige, vknjižijo se, ker in ne, da imajo veljavo proti tretjim. Njih vknižba v podobi zaznambe izvrši se deloma v to svrho, da se onim osobam, katere hočejo sklepati pravna opravila o zemljiščih ali knjižnih pravicah, olajša rabo zemljiške knjige, deloma pa, kakor določuje zakon (§ 20. *lit. a)* zemlj. zak.) sam, da se učini, da kdorkoli v dotičnem zemljiškoknjižjem vložku pridobi vknižbo, se ne more sklicevati na to, da ni vedel za te razmere. Vsaka druga interpretacija predležečega zakonitega mesta, katera seže dlje, izpodleti, če se pomisli, da zakonodavec gotovo ni mogel nameravati, predpisati: nedoletnost, kuratela itd. ima le tedaj veljavo proti tretjim, ako je zaznamovano v zemljiški knjigi.

Iz predstojećih izpeljav izhajati mora neobhodno, da po obstoječih zakonih zemljiškoknjižna zaznamba ni sposobna za izvedenje vknjižbe one zaveze, o kateri se je začetkoma govorilo in da torej z ozirom na to, kar se je preje navedlo, taka vknjižba v podobi omejitve lastnine po obstoječih zakonih ni dopustna.

Praša se dalje, je-li se da za vpis, o katerem se govori, rabiti pravna podoba služnosti? V tem oziru se mora upoštevati načelo §-a 472. obč. drž. zak., po katerem se po služnostni pravici zaveže lastnik, drugemu na korist, gledé svoje stvari nekaj trpeti ali nekaj opustiti. Iz tega takoj sledi, da za vpis v podobi zaveze, da se opusti dobava opojnih pijač od vsakega družega podjetja, kakor od določenega — in samo v tej podobi mogla bi se pravna podoba služnosti z ozirom na načelo: *servitus in faciendo consistere nequit*, tu upoštevati — pravna podoba služnosti in sicer radi tega ni sposobna, ker se taka opustitev lastnika ne nanaša na njegovo stvar. Zaveza lastnika in njegovih, kateri žive žnjim v skupnem gospodarstvu, in poslov, deloma tudi njegovih gostov k tej opustitvi, mogla bi se izvajati le iz razmerja navzočnosti teh oseb na služnem zemljišči. To pa gotovo ni opustitev gledé zemljišča.

Za zemljiškoknjižni vpis navedene zaveze mogla bi se morda upoštevati tudi pravna podoba realnega bremena, kakor jo navaja § 12. zemlj. zak., ker se po tem zakonitem določilu pripoznava, da realna bremena tudi za časa zemljiškoknjižnega zakona z dne 25. julija 1871 morejo biti predmet vpisa v zemljiško knjigo. Bodisi pa pomen in obseg pojma »realna bremena« sploh in posebno za avstrijsko pravo še tako prepiren, vendar bi se menda gledé zaveze, o kateri je tu govor, ne moglo dvomiti, da se le-te po novjšem avstrijskem zakonodavstvu sedaj ne morejo več ustanavljati kot realna bremena. V tem oziru je namreč merodajno načelo, katero navaja ces. patent z dne 7. septembra 1848., št. 1180. z. j. z.: 11. Tudi sila gledé piva in žganja zavezami, katere se drže te sile, ima odpasti.« Sežaj tega načela dobil je avtentično interpretacijo z ukazom ministerstva za notranje stvari z dne 11. julija 1894, o izvedbi zemljiške odveze v Šleziji (glej jo v Hye-jevi zbirki pravosodnih zakonov in ukazov, I. zv. št. 182, str. 400). Tam slove najprvo § 1.: »Po zakonu z dne 7. septembra 1848 izrekle so se že splošno odpravljene, ne da bi se moglo zahtevati odškodovanje ...

3. Sila gledé piva in žganja, to je zaveza, te pijače prejemati od bivših imetnikov samoprodaje ali od posestnikov pivne in žganjske regalije, kateri so stopili na njih mesto, z zavezami, katere so bile z ono pravico spojene, ne kratač enakih zavez in pravic, katere so se ustvarile po zasebno pravnih pogodbah.« Dalje pravi § 70.: Brez odškodnine nehati morejo sledeče dolžnosti in pravice, izvira-joče iz emfitevtskih in drugih pogodb o razdeljeni lastnini: . . .

c) Zaveza krčmarjev, da kupujejo pijače od gospodske (oziroma od imetnikov samoprodaje), ako se ta zaveza ni pogodila v prvotni ali poznejši emfitevtski ali drugi obstoječi pogodbi, skleneni o delitvi lastnine; v nasprotnem slučaju pridržuje se rešitev prašanja gledé odškodnine vredbi samoprodajne pravice; d) ne gledé na vsebino pogodbe zaveza krčmarjev, da prejemajo od imetnikov samopro-daje svojo določeno količino pijače n. pr. za vsak sodček piva toliko žganja.« Ako se te določbe razmotrivajo in dalje pomisli, da se je samoprodajna pravica povsod, kjer je obstajala vsaj principijelno odpravila (češki dež. zak. z dne 30. aprila 1869, šte. 55. dež. zak.; mor. dež. zak. z dne 29. aprila 1869, št. 23. dež. zak.; slež. dež. zak. z dne 23. maja 1869, št. 18. dež. zak.; gal. dež. zak. z dne 30. de-cembra 1875 in z dne 8. decembra 1877, št. 55. in 56. dež. zak. z l. 1877. in z dne 22. aprila 1889, št. 30. dež. zak.; buk. dež. zak. z dne 7. julija 1876, št. 6. dež. zak. z l. 1879. in z dne 30. aprila 1889, št. 19. dež. zak.), da se je posebno na Češkem, Moravskem in Šleziji odprava samoprodajne pravice malo pred izdajo zemljiškoknjižnega zakona izvršila, mora se vpravičeno domnevati, da se je gledé zavez, o katerih se tu govori, nadaljna dopustnost njih vpisa po nave-denih zakonitih določilih izključila in da zemljiškoknjižni zakon, ako rabi besedo »realna bremena«, gotovo ni imel pred očmi takih zavez. Z ozirom na to opravičena je trditev, da se zaveze te vrste tudi v pravni podobi realnega bremena ne dajo vpisati. Dalje z ozirom na načelo §-a 14. odst. 1. zemlj. zak. gotovo ne more biti dvomljivo, da se za večkrat omenjene zaveze tudi ne more vknjižiti zastavna pravica. Ako bi se pa hotelo za škodo, ki bi nastala, ako bi se prestopila prepoved, katero ustanavlja taka zaveza, oziroma za konvencijsko kazen, ki je določena za prestopek prepovedi, vknji-žiti zastavno pravico, mora se poudarjati prašanje o dopustnosti takega vpisa in pogoji te dopustnosti po §-u 14. odstavek 2. zemlj. zakona.

Ker se za vpis začetkom navedenih zavez na drugo kakor na omenjene pravne podobe zemljiškoknjižnega vpisa po stvarni naravi in zakonitih določbah ne more misliti, izhaja iz tega sploh nedopustnost zemljiškoknjižnega vpisa zavez, o katerih se govori.

b) Od prispevkov k dobrodelnemu zakladu, kateri omenja dekret dvorne pisarnice z dne 28. aprila 1807, št. 809. z. j. zak., oproščene so samo zapuščine onih vojaških oseb, katere našteva § 8. zakona z dne 31. decembra 1891, št. 72. dež. zak. za Nižjeavstrijsko.

Mestno del. okrajno sodišče na Dunaji, notranje mesto I. odmerilo je od čiste zapuščine na Dunaji umrle vdove podmaršala X. prispevek k občemu priskrbljevalnemu zakladu in ukazalo zastopniku dedičev, da plača te pristojbine, ker so po dekretu dvorne pisarnice z dne 28. aprila 1807, št. 809. z. j. z. oproščene plačevanja tega prispevka samo zapuščine onih oseb, katere spadajo pod vojaško sodstvo, le-ta uvet se pa pri zapuščini zapustnice z ozirom na določilo sedaj veljavnega pravilnika vojaške sodne oblasti z dne 20. marca 1869, šte. 78. drž. zak. ne izpolni in ker manjka vsak razlog, da bi se dobroti, katero dovoljuje navedeni dekret dvorne pisarnice, razširila na zapuščine vseh onih oseb, katere so stale po določilih o sodni oblasti, ki so veljala za časa izdaje onega ukaza, pod vojaško sodno oblastjo, po sedaj veljavnem pravilniku o vojaški sodni oblasti pa k leti več ne spadajo.

Višje deželno sodišče potrdilo je to odločbo iz njenih razlogov.

Najvišje sodišče zavrnilo je z odločbo z dne 3. marca 1896, k št. 2253 izvanredni revizijski rekurz.

Razlogi:

Dekret dvorne pisarnice z dne 28. aprila 1807, št. 809. z. j. z. se glasi: »Kakor so se bile zapuščine oseb, katere so umrle na Dunaji in so spadale pod vojaško sodno oblast, oprostile l. 1803. od odstotnega plačevanja za občo bolnišnico, ostanejo naj le-te oproščene tudi iztirjavanja polodstotka za dobrodelni zaklad, kakor se je sklenil 15. junija t. l.« Iz tega sledi, da naj je v zmislu tega dekreta dvorne pisarnice oproščenje zapuščin vojaških oseb od pri-

spevka k dobrodelnemu (sedaj preskrbljevalnemu) zakladu na ravno ta način in pod istimi uveti nastopilo, kakor je bilo to gledé prispevka k bolnišničnemu zakladu. Na mesto slednjega stopil je sedaj po zakonu z dne 31. dec. 1891, šte. 72. dež. zak. za Nižjeavstrijsko prispevek k zakladu za bolnice in odgovarja torej zmislu in tendenci preje navedenega dekreta dvorne pisarnice, da se tudi od prispevka k preskrbljevalnemu zakladu oproste samo zapuščine onih oseb, katere so po ravno navedenem zakonu z leta 1891. oproščene prispevka k zakladu za Dunajske bolnice.

Ob enem se je sklenilo, da se vpiše na čelu navedeni pravni stavek v repertorij izrekov pod št. 162.

c) Slučaj izpodbojne pravde.

S tožbo de pr. 2. junija 1895, šte. 4083 je Marija J. zahtevala:

Toženka Helena Č. in ned. Janez Č., poslednji zastopan po svojem očetu in zakonitem zastopniku Roku Č., morata pripoznati, da je med Rokom Č. in Heleno Č. gledé zemljišč vlož. šte. 138, 139, 259 kat. obč. Sv. Magdalena in vlož. šte. 120 kat. obč. Sv. Janez pri Podčetrtku dne 14. decembra 1894. l. sklenena kupna pogodba in v tej kupni pogodbi ned. Janezu Č. naklonjena očetova dedščina 300 gld. tožnici nasproti brez vpliva in neveljavna; Helena Č. mora dovoliti, da sme tožnica za iztirjanje tirjatve na stroških iz poravnave z dne 18. decembra 1894, šte. 9239 in eksekucijskih stroškov, skupaj 94 gld. 71 kr. pôtem eksekucije poseči na zemljišča vlož. šte. 138, 139, 259 kat. obč. Sv. Magdalena in vlož. šte. 120 kat. obč. Sv. Janez pri Podčetrtku, ned. Janez Č. pa mora dovoliti, da se eksekutivna zastavna pravica za iztirjanje navedene tirjatve pri omenjenih zemljiščih vknjiži pred zastavno pravico, ki je pri teh zemljiščih za varnost njegove dedščine 300-gld. na njegovo korist vknjižena na podlagi kupne pogodbe z dne 14. decembra 1894. l., konečno morata oba toženca nerazde'no v 14 dneh povrniti tožnici povzročene pravdne stroške, vse to tako gotovo, ker bi ju sicer eksekucija zadela.

Okrajno sodišče v Š. je tej zahtevi ugodilo z razsodbo z dne 31. avgusta 1895, šte. 6052.

Razlogi:

S kupno pogodbo z dne 26. aprila 1893. l. je Rok Č., oče današnjih tožencev, kupil od tožnice posestvo vlož. šte. 160 kat. obč. Sv. Magdalena za 460 gld. Ker Rok Č. te kupnine v dogovorjenem času ni plačal, ga je tožnica kot prodajalka tožila in vsled te tožbe sklenila sta ona in pa Rok Č. sodno poravnavo de pr. 18. decembra 1894, šte. 9239 zastran navedene kupnine. Ker pa Rok Č. zopet ni plačal, pričela je proti njemu eksekucijo in ker je Rok Č. druga svoja zemljišča, namreč vlož. šte. 138, 139 in 259 kat. obč. Sv. Magdalena in vlož. šte. 120 kat. obč. Sv. Janez pri Podčetrtku s kupno pogodbo z dne 14. decembra 1894. l. že bil prodal prvoimenovani toženki, svoji hčeri, se je eksekucija vršila le samo gledé zemljišča vlož. šte. 160 dav. obč. Sv. Magdalena, katero si je bil pridržal in pa njegovega premakljivega premoženja. V teku te eksekucije, in sicer dne 25. februarja 1895. l. je Rok Č. prodal še to zemljišče Jerneju in Ani Š. za 300 gld. in ta dva sta obljubila, da bodeta ta znesek plačala tožnici na račun njene tirjatve iz kupne pogodbe z dne 26. aprila 1893. l. v zvezi z navedeno poravnavo v znesku 460 gld. Gledé kupninskega ostanka 160 gld. ter tožbenih in eksekucijskih stroškov pa sta Rok Č. in tožnica istega dne dogovorila in podpisala izjavo, v kateri je tožnica pravoveljavno izrekla, da je ostanek na kupnini 160 gld. Roku Č. odpustila, in sicer zaradi tega, ker ta (Rok Č.) drugega premoženja nima, kakor vinograd (vlož. šte. 160 dav. obč. Sv. Magdalena), ta (vinograd) pa več kot 300 gld. vreden ni; Rok Č. pa je v tej izjavi se zavezal, da bode pri dru. H. v Celju plačal vse stroške, ki so v tej zadevi (namreč gledé kupnine 460 gld.) narasli; ob enem je Rok Č. v varnost teh stroškov, kateri so bili po povedbah v tožbi do 25. februarja 1895. l. narasli v znesku 74 gld. 69 kr., zastavil delni znesek 80 gld., oziroma 85 gld. od svoje tirjatve 105 gld. iz pogodbe z dne 14. decembra 1894. l., sklenene s prvoimenovano toženko Heleno Č. Konečno sta Rok Č. in tožnica v navedeni »izjavi« izrekla, da nima nobeden od drugega nič več tirjati. Po tej izjavi je tožnica eksekucijo nadaljevala proti Roku Č. v iztirjanje navedenih, do 25. februarja 1895. l. naraslih tožbenih in izvršilnih stroškov, ter je v to svrho dala eksekutivno zarubiti in konečno tudi prodati navedeno tirjatev Roka Č. proti prvoimenovani toženki Heleni Č. v znesku 105 gld., za katero se

je pri dražbi dobilo samo 20 gld. 50 kr. Zaradi stroškov, ki so nastali do dne dogovorjene izjave z dne 25. februvarija 1895. l. in onih, ki so narasli po tem dnevu, skupaj v znesku 115 gld. 21 kr. po odbitku prej navedenih 20 gld. 50 kr., izpodbija sedaj tožnica s tožbo kupno pogodbo, katero je prvoimenova toženka Helena Č. sklenila z Rokom Č. dne 14. decembra 1894. l. in s katero pogodbo je poslednji svojemu ned. sinu Janezu Č. drugotožencu naklonil 300 gld. na račun očetove dedščine. Tožnica namreč trdi, da se je Rok Č. s to pogodbo iznebil vsega svojega imetja razun prezadolženega zemljišča vlož. štev. 160 kat. obč. Sv. Magdalena, in sicer v namenu, da bi svoje upnike, sosebno pa tožnico, oškodoval za stran navedene tirjatve 460 goldinarjev s pripadki, oziroma za stran stroškov in da sta današnja toženca za to nakano Roka Č. vedela, ko sta sklenila z njim navedeno pogodbo. Kar se tiče prve okolščine, se priznava od obeh strank in so to potrdile tudi priče, da je Rok Č. za časa, ko je že bil tožen, vse prodal, ter si le pridržal zadolženo gorico (vlož. štev. 160 kat. obč. Sv. Magdalena) in da si je od kupnine pridržal le 105 gld. in še to svoto tako, da ima pravico vsako leto porabiti le majhen znesek po potrebi, večji del ostale kupnine, namreč 300 gld. naklonil pa svojemu ned. sinu, drugotožencu na račun očetove dedščine, dasi tudi še tačas ni bil zadostil svoji dolžnosti napram tožnici. Vgovor tožencev, češ, tožnica je prenatlo tirala eksekucijo na ostali del omenjene kupnine, ni na mestu, kajti tirjatev, zaradi katere se je eksekucija vršila, bila je ne samo gledé glavnice in obresti, temveč tudi gledé tožbenih stroškov že zdavnaj v plačilo zapadla; narasli so bili, kakor povedano, tudi že izvršilni stroški v znesku nad 30 gld.; toženca ne moreta zahtevati, da bi tožnica čakala na plačilo do smrti Roka Č. in da bi se naj zadovoljila z zneskom, ki bi tisti dan ostal od omenjene kupnine. Tožnica je imela marveč pravico ob dogovorjenem času zahtevati in iztirjati vso glavnico z obrestmi in stroški vred, kar se ji je izvršilnim pôtem posrečilo le gledé majhnega zneska 20 gld. 50 kr. Da so po »izjavi« z dne 25. februvarija 1895. l. nastali novi izvršilni stroški, ni krivda tožnice, ampak Roka Č., ker ni plačal; njegova izjava, da ostane ostanek njegove kupninske tirjatve zastavljen za stroške, se ne more zmatrati za plačilo. Jasno je torej, da Rok Č. za časa vložene tožbe ni imel nobenega imetja več, iz katerega bi tožnica mogla dobiti plačilo in pri tem

ostalo bi tudi, ko bi tožnica ne imela pravice, izpodbijati kupno pogodbo z dne 14. decembra 1894. l. in v tej pogodbi drugotožencu naklonjeno tirjatev 300 gld. Ker je Rok Č. le par dni pred poravnavo, skleneno s tožnico, prodal svoja zemljišča svoji hčeri, prvo-toženki, ker v dotični kupni pogodbi niti ni omenil kupninske tirjatve 460 gld., katero je imela tožnica od njega tirjati iz kupne pogodbe z dne 20. aprila 1893. l., dasiravno je odkazal prvotoženki Heleni Č. vse druge, vknjižene in nevknjižene dolgove v plačilo, ker je dalje drugotožencu naklonil brezplačno 300 gld., iz vseh teh okoliščin je razvidno, da je Rok Č. namenoma se iznebil svojega imetja na škodo tožnice. Za ta namen sta vedela in morala vedeti toženca; kajti ona sta kot sin in hči Roka Č., kakor sama priznata, do sklepa kupne pogodbe z dne 14. decembra 1894. l. ž njim živela v skupnem gospodarstvu in še zdaj živita v istem razmerju; ona sta tudi priznala, da sta imela vednost o kupni pogodbi z dne 24. aprila 1893. l., s katero je tožnica njiju očetu prodala zemljišče vlož. šte. 160 kat. obč. Sv. Magdalena za 460 gld., kakor tudi da je njiju oče tožnici to kupnino dolžan ostal, in da je tožnica za to kupnino tožila. Toženca nista trdila, še manj pa dokazala, da jima poslednja okolščina pred sklepom ali za časa izpodbijane pogodbe ni bila znana, sicer pa toženca sama pravita, da sta za poslednjo okolščino izvedela, ko se je njih očetu dostavila tožba zaradi dolžnih 460 gld. s pr., kar se je z ozirom na nje vložitev sub pr. 21. novembra 1894, šte. 8451 gotovo že zgodilo pred 14. decembrom 1894. l. kot dnevom sklepanja izpodbijane kupne pogodbe. Kar se konečno tiče trditve drugotoženca, da je bajé od svojega zaslužka svojemu očetu večkrat dajal večje ali manjše zneske kot posojilo, se dotični dokaz za to trditev po glavni prisegi ne more dopustiti, ker toženec ni navedel nobenega zneska in tudi ne časa, koliko in kdaj je svojemu očetu kaj posodil ali drugače s svojim premoženjem pomagal, za kar bi mu poslednji moral biti hvaležen in kar bi njegovo, sicer brezplačno naklonitev večkrat omenjenih in izpodbijanih 300 gld. opravičilo. Iz teh razlogov moralo se je tožbeni zahtevi kot v zakonu vtemeljeni ugoditi,

Višje deželno sodišče je z naredbo z dne 13. novembra 1895, šte. 9519 ugodilo apelaciji tožencev ter zavrnilo tožbeno zahtevo.

Razlogi.

Pravo trdita toženca, ako v svoji apelaciji poudarjata, da je prvi sodnik premalo uvaževal dogovor z dne 25. februarja 1895. l. Pristnosti te listine nobena stranka ni tajila. S to listino je tožnica odobrila pravno in stvarno razmerje, kakor je bilo dne 25. februarja 1895. l. Ona je vedela, da je njen dolžnik Rok Č. takrat svoja, v tožbeni zahtevi navedena zemljišča že bil izročil svoji hčeri Heleni Č. in da ni imel družega premoženja, na katero bi bila mogla seči, kakor le ostalo kupnino 105 gld. To sledi že iz vsebine tega pisma in je bilo tudi vzrok, da je tožnica svojemu dolžniku od kupnine odpustila 160 gld. Ker je tožnica to pismo podpisala, je sprejela ponudbo Roka Č., da bode on plačal pri dru. J. H. vse stroške, ki so v tej zadevi narasli. Na ta način se je tudi zadovoljila, da ji je Rok Č. za varnost njene tirjatve zastavil svojo tirjatev proti Heleni Č. v ostalem znesku 80 gld. Zadnji stavek te izjave se glasi, da za naprej pogodnika nimata nikakih tirjatev več eden do drugega. Tudi ta stavek se ne more drugače razumeti, kakor da se je Marija J. zadovoljila z omenjenim dogovorom. Z ozirom na to, in ker je Marija J. dne 25. februarja 1895. l. poznala imovinske razmere Roka Č., ni več dopustno, da bi še izpodbijala pravno opravilo svojega dolžnika iz časa pred onim dogovorom, ki ji je bilo takrat že znano, namreč kupno pogodbo z dne 14. decembra 1894. l. Trditi se ne more, da bi bil hotel Rok Č. oškodovati Marijo J., zlasti ne, ker je Marija J. v izjavi z dne 25. februarja 1895. l. sprejela dolžnikovo ponudbo. Tudi zaslišane priče potrdile so, da je bila volja obeh strank, da bi zadeli Roka Č. samo do 25. februarja 1895. l. narasli stroški. Akoprav Rok Č. svoje dolžnosti ni izpolnil, zavoljo tega še Marija J. vendar nima vzroka, izpodbijati pravno opravilo, ki se je že poprej sklenilo in je bilo Mariji J. znano pri dogovoru z dne 25. februarja 1895. l. Ako je pa dokazano, da Rok Č. ni nameraval Marijo J. oškodovati, izpodbojna tožba nima več podlage. Apelaciji tožencev se je moralo torej ugoditi, prva sodba se mora predrugčiti in tožbena zahteva zavrniti.

Najvišje sodišče je z naredbo z dne 6. februarja 1896. l., štev. 2330 zavrnilo tožnično revizijo in potrdilo razsodbo druge instance.

Razlogi.

Razsodba druge instance se potrjuje z ozirom na njene, stvari in zakonu primerne razloge. Istim se z ozirom na vsebino revizije še dostavlja: Ali je tožnica oškodovana v svojih pravicah tako, da ima v zmislu zakona z dne 16. marca 1884, šte. 36. drž. zak. pravico izpodbijati kako pravno opravilo, to prašanje se more rešiti samo z ozirom na vse okolnosti posebnega slučaja. Pri tem se je treba ozirati tudi na pridobljene pravice tretjih oseb, ki so nasproti dozdnevno oškodovanemu upniku toženci v izpodbijni pravdi, nasproti dolžniku pa sopogodniki. Ako je oškodovani upnik sam povzročil stvarni položaj, ki pretrga vez med dolžnikovo voljo in neuspehom gledé iztirljivosti prepirne tirjatve, takrat ni moči ugoditi izpodbijni zahtevi. Z vso pravico se je torej višje sodišče oziralo na izjavo z dne 25. februvarija 1895. l., ko je reševalo prašanje, ali je tožba dopustna. V tej izjavi sta se obe stranki konečno dogovorili in pogodili gledé tožničine tirjatve. Brez dvojbe se lahko stranke tudi o tirjativah, s katerimi so združene izvršilne pravice, marsikaj dogovorijo, kar je odločilno za bodoče presojevanje pravnih razmer. Tak dogovor se je vsled izjave z dne 25. februvarija 1895. l. dovršil na oni podlagi, katero hoče tožba odstraniti. V zmislu §-ov 914. in 863. o. d. z. se more poravnava, ki je obsežena v tej listini, le tako razlagati, da se je tožnica zadovoljila z izpremembo dolžnikovih imovinskih razmer, kakor je taiste ustvarilo pravno opravilo, katero tožnica zdaj izpodbija, dalje, da dobi tožnica varnost za svojo ostalo tirjatev na glavnici, kolikor ni taiste odpuštila in da se ji zastavi za njene stroške ostala dolžnikova tirjatev na kupnini iz pogodbe z dne 14. decembra 1894. l. Zato, da bi bila tožnica mogla na podlagi sodne poravnave z dne 18. decembra 1894. l. nadaljevati izvršilo proti Roku Č., ni bil potreben ta dogovor. Da je to razlaganje pravilno, sledi konečno tudi iz konečnega stavka onega dogovora z dne 25. februvarija 1895. l., ki se glasi, da za naprej nobena stranka od druge ne more ničesar več tirjati. Tožnica torej nima več pravice, sklicevati se na one razmere, kakoršne so še bile o času, ko je Rok Č. prepustil hčeri zemljišča. Vpravičeno se ji mora očitati, da je vsled neprimernega izvršila sama zakrivila, da ni dobila plačila iz nakazane tirjatve. Ona svojega neuspeha ne more zavriniti na toženca.

Tožbeni zahtevi se torej potemtakem ni moglo ugoditi.

Dr. J. Hrašovec.

d) Posest stene ni motljena, ako se skupni zid po stavbenih delavcih prevrta v to svrhu, da se uzida ploščinja.

Za m. del. okrajno sodišče v Lj. razsodilo je s konečnim odlokom z dne 31. decembra 1895, št. 27029 v pravnici zadevi Petra St. proti F. M. Š. radi motene posesti, razpravljani po ces. patentu z dne 27. oktobra 1849, št. 12. drž. zak.:

»Tožbeni zahtevek, glaseč se: Tožnik Peter St. nahaja se v zadnji, mirni in faktični posesti hiše št. x na mestnem trgu v Lj. in posebno zidu, ki se dotika toženčeve hiše št. y na mestnem trgu v Lj.; toženec F. M. Š. motil je tožnika v zadnji, mirni in faktični posesti ravno omenjene hiše in posebno navedenega zidu s tem, da je dne 8. avgusta 1895. l. ta zid v 2. nadstropju po svojih delavcih dal predreti in s tem povzročil precejšno poškodbo zidine in na njej se nahajajoče slikarije; toženec je dolžan, da vse to pripozna, da postavi poškodovani zid v 8 dneh zopet v prejšnji stan in se vzdržuje v prihodnje vsakega motenja posesti tožnikove hiše in posebno navedenega zidu, in je toženec F. M. Š. končno dolžan, da povrne tožniku pravnice stroške — se zavrača.«

Razlogi:

Očividno izraz »zid« ni identičen z izrazom »stena«, ker prvi označuje zid v celoti, slednji pa le njegovo zunajnost. Posest celega zidu med svojo hišo št. x in toženčevo hišo št. y dokazati, se toženec niti ni ponudil, nasprotno je pa toženec v odgovoru izrecno priznal tožnikovo posest gledé proti njegovi hiši obrnene stene in hiše št. x. Pa tudi, če se kar nič ne ozira na zadnjo faktično posest tožnikovo gledé vprašavnega zidu ali stene in naj si jo zmatra zastran tožnikove hiše tudi do srede debelosti zidu konstatovano, se v predležčem slučaju ne more uvideti faktum motenja, ki bi se dal prištevati tožencu. Objektivno je pač tak faktum in oziroma tožnikova škoda v tem, da so služabniki kranjske stavbene družbe v jutro 8. avgusta 1895 napravili iz drugega nadstropja toženčeve hiše votlino globoko 35 cm, torej čez polovico debelosti zidu proti tožnikovi hiši, vsled česar je, kakor se razvidi iz pravnih spisov in kakor je dokazovanje pokazalo, brez dvoma omet v sosedni sobi drugega nadstropja tožnikove hiše in sicer v dolgosti 71 cm, širini 19 cm in globini 115 cm odpadel. Naročilo za to delo

dal je pa po izjavi priče polirja S. stavbeni mojster kranjske stavbinske družbe Anton W., da bi se preiskalo, ker je nastala po potresu vertikalna razpoka v zidu, stanje zidu, in polir zopet priči in delavcu Janezu M., kateri je napravil votlino v zid. Poškodovanje tožnikove hiše povzročil je najbrž prečni kamen v zidu, kateri omenjata priči S. in M., ker se je vsled tolčenja na ta kamen omajal zid okolu njega in povzročil, da se je šlo nekoliko globočije v zid, kakor se je morda nameravalo. Priča in polir S. meni, da vsled njegovega dela in dela priče M. omet na nasprotni strani zidu v tožnikovi hiši ni odpadel, tudi priča M. pravi, da je napravil votlino samo do srede zidu. Prva priča domneva, da se je zid od strani tožnikove hiše pozneje vdolbel. To domnevo potrjuje deloma priča Karolina P., katera potrdi, da je res kot najemnica kamenček iz poškodovanega zidu spraskala in s tem povzročila, da se je skozi zid svitalo. Priča in stavbeni mojster W. potrdil je pa, da ga je toženec radi vertikalne razpoke v zidu vprašal, če je sestavni pogrešek in da se je šlo za to, da se napravi v zid ploščinja in da je ravno ta namera bila vzrok, da se je napravila globina v zid, oziroma, da se je zid preiskal. Iz navedenega sledi, da bi se niti služabnikom kranjske stavbinske družbe težko moglo motenje posesti prištevati, ker se v njih delovanji ne more videti krivičen, brezoblasten in svojevolen poseg v tožnikovo posest, kolikor se more stvar presoditi. Tem manj prištevati se pa more tako motenje tožencu. Kajti ni dokazano, da bi bil toženec navzoč, ko se je delo naročilo, da se zid preišče, niti ko se je napravila votlina. Da bi bil pa nepogojno odgovoren za posledke dela služabnikov kranjske stavbinske družbe, ne more se trditi niti po stvari sami niti po zakonu (§-i 1009., 1012., 1014., 1016., 1017., 1315., 1313. in 1295. obč. drž. zak.). Toženec ni zanikal tožnikove posesti, gledé njegove stene in tudi tekom razprave ni proglasil dela služabnikov stavbinske družbe kot svoje. Tožnik izrecno tudi priznava, da pred vložitvijo tožbe radi kritične zadeve toženca ni pozval. Priča M. K. izpovedal je, da dobijo delavci pri delih, kakor je naprava ploščinje v zidu, pri katerih se zahteva tehnično znanje navodila od mojstra ali polirja. Vsled tega se ne more reči, da je toženec votlino v zid dal napraviti po svojih delavcih in se je moral tožbeni zahtevk po navedenih zakonitih določilih, po §-u 5. nav. ces. pat. in po §-u 339. obč. drž. zak. zavrniti.

Na tožnikov rekurz potrdilo je višje deželno sodišče v G. z odločbo z dne 12. februarja 1896, št. 1700 konečni odlok prve instancije.

Razlogi:

Po tožbeni vsebini in po izidu razprave trdi tožnik, da je v zadnji, mirni posesti onega zidu, kateri stvarja mejo med njegovo in toženčevo hišo, in gre njegov zahtevek bistveno na to, da bi se toženec obsodil na pripoznanje tožnikove izključne posesti tega zidu in povzročenega motenja te posesti. Tožnik dokazal je pa le toliko, da je sam uporabljal samo proti svoji hiši obrneno zunanjo površino tega zidu, in mora priznati, da je isto storil toženec gledé proti njegovi hiši obrnene površine. Ker je stvar taka, bilo bi umestno, da bi se bilo razpravljalo in dokazalo, če ni tožnik, če ravno ne izključni posestnik pa vsaj sopoestnik tega zidu in če je bil kot tak motljen po toženčevem delovanji. Takega varstva pa tožnik niti ne skuša pridobiti in se more o tem toliko manj dvomiti, ker navaja v repliki, da zahteva v drugi pravdi izključno lastnino prepirnega zidu in ker tudi v rekuru, kakor je storil to že v konečni izjavi, poudarja, da ni samo posestnik proti svoji hiši obrnene površine zidu, ampak posestnik celega zidu, ker je ta površina z ostalim zidom v nerazločni zvezi. Temu zahtevku se pa že radi tega ne more ugoditi, ker mu nasprotuje priznana istina, da je tudi toženec v resnici doslej uporabljal prepirni zid na njegovi hiši obrneni strani.

Tožnik vložil je sicer tudi izvanredni rekurz, a najvišje sodišče zavrnilo ga je z odločbo z dne 10. aprila 1896, št. 3904, ker po dvornem dekretu z dne 15. februarja 1833, št. 2593. z. j. z. za premembo jednako se glasečih razsodeb nižjih instancij potrebnega pogoja, da bi bili očitvidno krivični, ni najti. Nasprotno vidijo se odločbi nižjih instancij vpravičeni, ako se upošteva, da je namen toženčev, da bi si lastil kako posest stene tožnikove hiše, z onim dejanjem, radi katerega se toži, po izidu pravde in dokazovanja, do cela izključen in se ta stena v revizijskem rekuru izrecno označuje kot oni predmet, v kojega posesti se čuti tožnik žaljenega. Prašanje pa, v koliko je toženec odgovoren za poškodbo stene, ne more se razsojevati v pravdi radi motene posesti.

e) Kupec, kateri je od moža samega kupil les iz gošče, koja je nerazdeljena solastnina moža in žene, more na podlagi samega moževega dovoljenja posekati kupljeni les, ter prodajalčeva žena nima pravice ustavljati sekanja in tožiti radi motene posesti.

Dne 21. avgusta 1895. l. je Jože T. prodal Francetu J. 307 dreves, stojećih v hosti imenovani Golobovec parc. št. 1117 k. o. Savina ter mu dovolil, da sme takoj drugi dan začeti s sekanjem in spravljanjem prodanih dreves. Vsled tega je France J. takoj drugi dan poslal svoje delavce v goščo Golobovec ter začel tam sekati in spravljati prodana drevesa. Doroteja T., žena prodajalčeva, pa s prodajo dreves ni bila zadovoljna ter je kot zemljiškoknjižna lastnica nerazdeljene polovice parcele št. 1117 k. o. Savina proti Francetu J. vložila tožbo zaradi motene posesti, zahtevajoč, da mora toženec priznati, da jo je motil v sopošesti parcele št. 1117 k. o. Savina s tem, da je na tej parceli brez njenega vedenja in dovoljenja sekal od njenega moža mu prodana drevesa.

Okrajno sodišče v Gornjemg. je tožbi ugodilo s končnim odlokom z dne 17. oktobra 1895, št. 3711.

Razlogi:

Da je bila tožnica v svoji sopošesti gošče Golobovec po dejanji toženca motena, je gotovo. Njo kot sopošestnico gošče nikakor ne briga to, da je njen mož sopošestnik prodal na lastno pest iz te gošče drevesa, on bi pač lahko prodal svoj idejalni delež, tožničinega pa ne, dokler ona s prodajo ni zadovoljna. Če je toženec samo na podlagi dovoljenja moževega šel les sekati, je segal pač brezdvomno v sopošestne pravice tožničine. Res je sicer po pričah in izvedencih dokazano, da se v tem okraju žena v prodajo lesa od strani moža navadno ne meša, in da navadno mož sam les prodaja, tudi ako je žena sopošestnica. Taka navada pa ženi ne more odvzeti po zakonu jej pristojęćih pravic, ona lahko vgovarja, če hoče; če noče vgovarjati, je to njena stvar, če pa vgovarja, se mora njen vgovor upoštevati. Da je tožnica v tem slučaju vgovarjala in sicer takoj v začetku sekanja, je dokazano po pričah in tudi po lastnem priznanji toženca, kateri priznava, da mu je tožnica denar za les, takoj ko ga je dobila od moža, prinesla nazaj in ga pri njem pustila. S tem je bilo tožencu dovolj jasno povedano, da

tožnica ne privoljuje v prodajo svojega deleža dreves, in si je toženec biti moral svest, da on, če pusti dalje sekati les, moti s tem tožnično soposest. Vgovor toženca, da je Jože T. kot mož tožnice že po zakonu njen pooblaščenec, ni umesten; v zmislu §-a 1238. obč. drž. zak. se ima samo domnevati, da je žena izročila svojemu možu kot zakonitemu zastopniku upravljanje svojega prostega premoženja. S tem pa ni rečeno, da mu je izročila tudi prosto razpolaganje z njeno lastnino. Tudi trditev toženca, da je bil po Jožetu T. izrecno uveden v posest kupljenih dreves, ni vpravičena ker Jože T. ni zamogel v imenu svoje žene toženca uvesti v njeno soposest dotične gošče. Razun tega potrdili sta priči U. in P. P., da je toženec že pred dvema letoma enkrat prišel k T-ovi hiši sekati les, katerega mu je bil prodal Jože T. in da je tožnica rekla, da ne pusti sekati, ker je polovica njena, da je toženec na to odšel in da lesa ni sekal, ker se je dotična pogodba razdrla. Iz tega je pač razvidno, da je toženec vedel, da Jožetu T. njegova žena ne pusti samemu prodajati lesa in če je toženec, to vedoč, šel vendar po Jožetu T. mu prodani les sekati, je pač vedoma motil tožnično posest.

Vsled toženčevega rekurza je višje deželno sodišče v Gradcu z rzsodbo z dne 28. novembra 1895, št. 10962 izpremenilo končni odlok ter tožbo odbilo.

Razlogi:

Po §-u 1236. obč. drž. zak. ima se domnevati, da je žena svojemu možu kot svojemu zakonitemu zastopniku upravljanje svojega prostega premoženja izročila. Da bi bila tožnica svojemu možu upravljanje premoženja odvzela, se ni trdilo, še manj pa dokazalo. Jože T. ima se torej zmatrati za upravitelja tožničinega premoženja, in kakor zamore tožnica po njem svojo soposest izvrševati, tako pristoji njenemu možu tudi pravica razpolaganja, in se mora tožnica podvreči nasledkom tega, kar stori mož, upravljač premoženje. Z ozirom na to je zanikovanje tožnične posesti od strani toženca brez pomena, ker je neprepirno, da je posest izvrševal tožničin mož, z druge strani pa nedostaje postopanju toženca samolastnosti, katera je osnovni moment vsakega motenja posesti.

Najvišje sodišče je z rzsodbo de int. 28. februarija 1896, št. 927 odbilo revizijski rekurz tožnice ter potrdilo rzsodbo višjega deželnega sodišča.

Razlogi:

Vtemeljenim razlogom višjega deželnega sodišča pripominja se še, da toženec prepovedi, katero je, kakor sta potrdili priči U. in P. P., izrekla tožnica pred 2 letoma, nikakor ni mogel zmatrati kot vgovor v zmislu §-a 1238. obč. drž. zak., ker je dokazano, da se je po tej prepovedi mej tožencem in Jožetom T. samim sklenilo več kupcij gledé lesa, in tožnica ni proti istim nikoli vgovarjala, akoravno ni bila sodelovala pri sklenitvi istih. *Dr. K. Ž.*

f) Dokler ni pravda v celoti pravnomočno razsojena, se prisežni stroški ne smejo v nobenem slučaju prisoditi

V pravdi Gustava K. proti Ljudevitu B. radi 170 gld. 12 kr. s prip. je prvo sodišče z razsodbo z dne 18. septembra 1894, št. 7512 razsodilo, da ima toženec plačati tožniku znesek 108 gld. 1 kr. nepogojno, ostalih 62 gld. 11 kr. pa le v slučaju, ako toženec ne položi od tožnika mu naloženih štirih glavnih priseg; gledé stroškov pa je razsodilo, da se isti med seboj pobotajo, ako toženec priseže navedene prisege, v nasprotnem slučaju pa ima toženec tožniku pravnice stroške v sodno odmerjenem znesku povrniti.

Proti tej razsodbi apelovali sta obe sporni stranki, toda obe le radi izreka o stroških, ne pa tudi radi izreka o glavni stvari, in je toženec med tem nastopil glavne prisege, na katere se je razsodilo, in jih tudi prisegel. Pri prisežnem naroku zaznamoval je toženec prisežne stroške, katere mu je sodišče z odlokom z dne 10. januarja 1895, št. 179 odmerilo na 12 gld. 63 kr. ter o tem obvestilo obe stranki. Proti temu odloku vložil je tožnik rekurz in višje deželno sodišče v Gradci je z naredbo z dne 27. februarja 1895, št. 2448, uvažujé, da se nahaja v tem, da je toženec v prisežnem zapisniku zaznamoval prisežne stroške, molcé tudi zahteva, da se mu prisodijo (dvorni dekret z dne 30. septembra 1785, št. 473. zb. just. zak.); — uvažujé, da se ima gledé na to v izpodbijanem odloku izvršena odmera istih zmatrati kakor prisoditev, kar že iz tega sledi, ker se je tudi toženec o tej odmeri obvestil; — uvažujé, da so se s pravnomočno razsodbo z dne 18. septembra 1894, št. 7512 pravnice stroški v slučaju, da toženec priseže vse prisege, na katere se je razsodilo, vzajemno pobotali; — uvažujé, da

spadajo tudi prisežni stroški k pravnim stroškom, in se ima ž njimi ravno tako postopati, kakor z ostalimi pravnimi stroški; — in uvažuje, da toženec sploh ni imel pravice, zahtevati povrnitev pravnih stroškov: — tožnikovemu rekurzu ugodilo, izpodbijani odlok v toliko izpremenilo, da se zahteva za odmero in prisoditev prisežnih stroškov zavrne, in tožencu naložilo povrnitev rekurznih stroškov.

Proti tej naredbi vložil je toženec sklicujé se na to, da pravda takrat, ko je zaznamoval prisežne stroške, v drugi instancijski še ni bila rešena, — da je stroške le zaznamoval, ne pa tudi prosil za njih odmero in prisoditev, — in da je to moral storiti, ako jih ni hotel izgubiti v slučaju, da bi se njegovi apelaciji ugodilo, — vložil revizijski rekurz, a najvišje sodišče je z odločbo z dne 17. aprila 1895, št. 4727 potrdilo navedeno višjesodno naredbo iz razlogov, v isti naštetih, in uvažuje, da bi bil imel pritožnik, ko je zaznamoval prisežne stroške in s tem izrazil svojo zahtevo, da se mu prisodijo, dostaviti opazko, vsled katere bi se bil izdal odlok, proti kateremu se nasprotniku ne bi trebalo pritožiti, dočim se sedaj sam ob sebi vtemeljeni nasprotnikov rekurz ne more zmatrati kot brezpredmeten.

R.

Književna poročila.

Mjesečnik pravičnoga društva u Zagrebu prinaša v br. 5. za mesec maj t. l. sledečo vsebino: Uredjenje seljačkoga posjeda i regulacija združnih odnošaja u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji te bivšoj vojnoj krajini s obzirom na hrvatsko-ugarsko pravo i urbar Marije Terezije, napisao Josip Hoholač. Nastavak. — Dokazuju li trgovačke knjige, da je roba predana, naručena i primljena? Napisao dr. Fran Vrbanič. — Svršetak. — Kriva prisega i krivo svjedočanstvo. Po dru Lisztu preradio dr. J. Veličković. — O jednoobraznom sudjenju. Napisao St. Maksimović. — Pravosudje: A. Gradjansko. B. Kazneno. Iz upravne prakse. Rješitba kr. zemlj. vlade, odjela za bogoštovje i nastavu. Rješitba kr. financijskoga upravna sudišta. — Poslovanje sudova u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji od dra K. Bobinca. — Svaštice. — Književne obznane. — Viestnik.

Die Volkswirtschaft in ihren sittlichen Grundlagen. Dr. G. Ratzinger. II. natis. — Freiburg. — Herder.

Das Verfahren vor den Börsenschiedsgerichten in Oesterreich. Dr. Alex. Horovitz. — Na Dunaji. 1896. — Manz. — Cena 3 gld.